

การศึกษาสภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา

สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

A Study of the Operations of College Libraries

Under the Office of the Vocational Education Commission

in Bangkok Metropolis and Its Environs

สันติดา ชูเชิด*

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดที่มีต่อลักษณะการดำเนินงานและปัญหาของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวน 100 คน โดยแบ่งเป็นผู้บริหาร 32 คน และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด จำนวน 68 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้ 1. สภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่าส่วนใหญ่มีนโยบายการบริหารงานที่กำหนดโดย หัวหน้างานห้องสมุดหรือบรรณารักษ์ เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการ บุคลากรห้องสมุดประกอบด้วยหัวหน้างานห้องสมุดและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด งบประมาณประจำปีได้รับจากหน่วยงานต้นสังกัด ลักษณะห้องสมุดไม่เป็นอาคารเอกเทศ ปัจจัยที่ห้องสมุดใช้ในการจัดหาจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ คือ ความสอดคล้องของหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศเพียงพอต่อความต้องการใช้ของผู้ใช้บริการ จัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ (DC) บริการห้องสมุดที่มีมากที่สุดคือ บริการยืม-คืน ระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ไม่สมบูรณ์ ยังไม่มีการนำระบบ RFID มาใช้ 2. ความคิดเห็นของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดต่อการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีความคิดเห็นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ห้องสมุดมีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศเพียงพอ มีการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศที่

คำสำคัญ : การดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

* ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนและตรงต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ เวลาในการเปิด-ปิดบริการเหมาะสม บรรณารักษ์ให้ความสำคัญในด้านการบริการและมีการรายงานสถิติอย่างสม่ำเสมอ 3. ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุด มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายข้อปัญหาที่พบคือ ความรู้ความเข้าใจลักษณะงานห้องสมุดของผู้บริหารมีปัญหามากที่สุด การจัดสรรงบประมาณไม่เพียงพอ การจัดทำสื่อเข้าห้องสมุดของครูยังมีน้อย บุคลากรที่ทำหน้าที่จัดหมวดหมู่หนังสือไม่เพียงพอ จำนวนคอมพิวเตอร์และความไม่สมบูรณ์ของเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

Abstract

In this thesis, the researcher inquires into the opinions of selected administrators and library practitioners regarding operational characteristics and attendant problems of college libraries under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok Metropolis and its environs.

The sample population consisted of 100 administrators and practitioners at college libraries under the office of Vocational Education Commission in Bangkok Metropolis and its environs. Of the members of the sample population, 32 were administrators and 68 practitioners. The instrument of research was a questionnaire.

Using techniques of descriptive statistics, the researcher analyzed the data obtained in terms of percentage, mean and standard deviation.

Findings are as follows: 1. In respect to the operations of the libraries under study, the researcher found that administrative policy was determined by the head of the Library Subdivision or librarians. Administratively, the Library Subdivision is a department falling directly under the academic division. It is characteristic of these libraries not to be housed in a building of their own. The factor governing how information resources were procured and purchased was whether or not such resources were in congruence with the curricula at the colleges where the libraries were located. The libraries had sufficient information resources for the needs of users. Information resources were classified. The categorization of information resources was conducted with DC. The Internet network and computer was not complete. The RFID was not in use. 2. The opinions of administrators and library practitioners towards the operations of college libraries under the Office of the Vocational Education Commission in Bangkok and its vicinity in an overall picture was at a moderate level. The libraries had sufficient information resources. Information resources were provided incongruent with the curricula of the instruction and study and met the needs of users. The opening and closing times were appropriate. Librarians paid attention to service work and reported statistics in a regular manner. 3. Problems in the operations of libraries were found to be at a moderate level in an overall picture. When classified by items, the problems found were as follows: Administrators' knowledge and understanding of the characteristics of library work were found to have problems at the highest level. The allocation of budget was not sufficient. The construction of materials to be kept in the library was found to be minimal. Personnel cataloging books and the number of computers were not sufficient. The Internet system was not complete.

Keywords : The Operations of College Libraries, Under the Offices of the Vocational Education Commission

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัจจุบันการศึกษาในระดับอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนมีคุณภาพได้มาตรฐานตรงตามความต้องการของตลาดแรงงาน เงิน อาชีพอิสระ แนวคิดในการศึกษายุคใหม่ต้องเป็นการศึกษาตลอดชีวิต เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง โดยมีครู อาจารย์ เป็นผู้ให้ความรู้และชี้แนะ ผู้เรียนจะต้องศึกษาและค้นคว้าด้วยตนเองเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากการศึกษาในชั้นเรียนไม่สามารถที่จะทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้ได้ทั้งหมด สถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้หาความรู้ด้วยตนเองเพื่อนำมาประกอบและเสริมในเนื้อหาวิชาในหลักสูตรที่ศึกษาให้มากที่สุด และจัดการ องค์ความรู้ให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ห้องสมุดถือเป็นแหล่งศึกษาค้นคว้าที่สำคัญ และจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างมากที่สุด เพื่อให้เข้ากับยุคสังคมแห่งการเรียนรู้ (Knowledge-Based Society) ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นบุคคลที่สำคัญและมีบทบาทอย่างมากใน

ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างหนึ่งในการจัดการศึกษาและเป็นเครื่องชี้วัดคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาเป็นสถานที่ที่ให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นพื้นฐานของการจัดกระบวนการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตามนโยบายการจัดการศึกษาด้านการอาชีวศึกษาพระราชบัญญัติการอาชีวศึกษา พ.ศ. 2551 หมวดที่ 1 บททั่วไป มาตราที่ 6 การจัดการอาชีวศึกษาและฝึกอบรมอาชีพต้องเป็นการจัดการศึกษาในด้านวิชาชีพที่สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคนในด้านวิชาชีพระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี รวมทั้งเป็นการยกระดับการศึกษาวิชาชีพให้สูงขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน โดยนำความรู้ในทางทฤษฎีอันเป็นสากลและภูมิปัญญาไทยมาพัฒนาผู้รับการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถในทางปฏิบัติและมีสมรรถนะจนสามารถนำไปประกอบอาชีพในลักษณะผู้ปฏิบัติหรือประกอบอาชีพอิสระได้ จากพระราชบัญญัติดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญ ดังนั้นสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา จึงจำเป็นต้องให้ความสำคัญแก่ห้องสมุดในการเตรียมความพร้อมในทุก ๆ ด้าน จัดให้มีสารสนเทศและการใช้ห้องสมุดเพื่อการเรียนการสอนตลอดจนช่วยให้นักเรียน เกิดความรู้สึกระตือรือร้นในการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมมากขึ้น ซึ่งจะเป็นทางนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีได้

ในสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นกับห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษานั้น มีปัญหาหลายประการที่ควรแก้ไขและพัฒนา ปัญหาที่เห็นได้ชัดเจน เช่น สถานศึกษาได้รับการจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาห้องสมุดน้อยและไม่เพียงพอต่อการใช้จ่าย ซึ่งทำให้ห้องสมุดไม่สามารถซื้อทรัพยากรสารสนเทศและวัสดุอุปกรณ์ได้เพียงพอต่อการให้บริการ ผู้บริหารสถานศึกษายังให้ความสำคัญต่อการพัฒนาห้องสมุดน้อย และครูบรรณารักษ์ยังต้องปฏิบัติชั่วโมงสอนมากเกินไปพร้อมกับทำงานในหน้าที่อื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ทำให้ไม่มีเวลาเพียงพอในการที่จะปฏิบัติงานห้องสมุด จึงทำให้ห้องสมุดด้านการอาชีวศึกษาไม่เกิดการพัฒนาเท่าที่ควรจะเป็น ซึ่งปัญหาดังกล่าวที่เกิดขึ้นกับสถานศึกษาได้สอดคล้องกับงานวิจัยของกรมวิชาการ (2545) ที่พบว่าปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์โรงเรียนประถมศึกษา คือครูบรรณารักษ์ไม่สามารถดำเนินงานห้องสมุดได้เต็มที่เนื่องจากมีชั่วโมงสอนมาก ส่วนปัญหาของครูบรรณารักษ์โรงเรียนมัธยมศึกษา คือการขาดงบประมาณในการจัดซื้อหนังสือและปรับปรุงห้องสมุด และเนื่องด้วยในขณะนี้

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาได้กำหนดให้ห้องสมุดสถานศึกษาพัฒนาห้องสมุดให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ซึ่งเป็นอีกแนวทางหนึ่งในการพัฒนาห้องสมุดให้เป็นห้องสมุดมีชีวิต ห้องสมุดสถานศึกษาในบางแห่งอาจจะดีและทันสมัยอยู่แล้ว แต่อีกหลาย ๆ แห่งยังขาดสิ่งต่าง ๆ ที่จะทำให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด 3 ดีได้

จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาสภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เพื่อต้องการทราบสภาพปัญหา และความคิดเห็นของผู้บริหาร และผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดในด้านงานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการ ผลการวิจัยในครั้งนี้จะใช้เป็นแนวทางเพื่อให้ทางสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาและสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลและทั่วประเทศ ใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาห้องสมุดให้มีคุณภาพและตรงต่อความต้องการของครู อาจารย์ นักเรียนและแหล่งชุมชน หรือผู้ที่เกี่ยวข้องนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดด้านงานบริหาร งานเทคนิค และงานบริการตามมุมมองของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีขอบเขตในการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล โดยมีสถานศึกษาทั้งหมด 38 แห่ง ผู้บริหาร 38 คน ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดรวม 77 คน
2. ศึกษาสภาพการดำเนินงานปัญหาและความคิดเห็น เกี่ยวกับการดำเนินงานห้องสมุดในด้านงานบริหาร ด้านงานเทคนิค และด้านงานบริการของห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ คือแบบสอบถามสภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ข้อคำถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเป็นแบบเลือกตอบแบบมาตราส่วนประเมินค่า (rating scale) 5 ระดับ และแบบปลายเปิด (open-ended form) หากคุณภาพของเครื่องมือโดยทดสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามและหาค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามและวัตถุประสงค์ (item-objective congruence index : IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญและนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (try out) กับกลุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย โดยแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหารโรงเรียน 5 คน และกลุ่มผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาและมหาวิทยาลัย 20 คน ได้ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามเท่ากับ 0.84 และ 0.86 ตามลำดับ เก็บรวบรวมระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนมิถุนายน 2553 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ความคิดเห็นเกี่ยวกับสภาพการดำเนินงานห้องสมุดและปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดตามมุมมองของผู้บริหารและ

ผู้ปฏิบัติงานในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและ
ปริมณฑล

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำข้อมูลที่ได้จากการตอบแบบสอบถามมาวิเคราะห์ผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป ทางสถิติด้าน
สังคมศาสตร์ โดยมีรายละเอียดการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1. คำถามแบบให้เลือกรับวิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่และหาค่าร้อยละ
2. คำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
โดยมีเกณฑ์ให้คะแนนเป็น 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 74)

มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด ให้คะแนนเป็น 5

มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ให้คะแนนเป็น 4

มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง ให้คะแนนเป็น 3

มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย ให้คะแนนเป็น 2

มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด ให้คะแนนเป็น 1

สำหรับการแปลผลแบบสอบถามเป็นรายชื่อ ใช้เกณฑ์ในการแปลความหมายของค่าเฉลี่ยตามเกณฑ์การ
แปลความหมาย ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด, 2545, หน้า 103)

ค่าเฉลี่ย 4.51-5.00	หมายถึง	มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด
ค่าเฉลี่ย 3.51-4.50	หมายถึง	มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก
ค่าเฉลี่ย 2.51-3.50	หมายถึง	มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง
ค่าเฉลี่ย 1.51-2.50	หมายถึง	มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย
ค่าเฉลี่ย 1.00-1.50	หมายถึง	มีปัญหาหรือความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

สรุปผลการวิจัย

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ผู้บริหารสถานศึกษา ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาโท และมีประสบการณ์ในการทำงานกับ
สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 21 ปีขึ้นไป ผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีวุฒิการศึกษา
ระดับปริญญาตรี ตำแหน่งในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นหัวหน้างานห้องสมุดและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด
ประสบการณ์ในการปฏิบัติงานกับสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา น้อยกว่า 5 ปีมากที่สุด

2. สภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขต
กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านงานบริหาร ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนโยบายการบริหารงานที่กำหนดโดยหัวหน้า
งานห้องสมุดหรือบรรณารักษ์ คณะกรรมการบริหารงานห้องสมุดประกอบด้วย หัวหน้างานห้องสมุด บรรณารักษ์
และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด ห้องสมุดเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการ งบประมาณที่ได้รับในการ
ดำเนินงานได้จากงบประมาณประจำปีจากหน่วยงานต้นสังกัด แต่ยังไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน มีการรายงาน
ผลการดำเนินงานห้องสมุด 1 ปี/ครั้ง มีการรวบรวมสถิติต่าง ๆ คือ สถิติผู้ใช้บริการห้องสมุด สถิติจำนวนทรัพยากร
สารสนเทศที่ถูกยืม สถิติการใช้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บุคลากรส่วนใหญ่ประกอบด้วย หัวหน้างาน
ห้องสมุด มีวุฒิปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด มีวุฒิปริญญาตรีที่
หลากหลาย คือ บริหาร การจัดการทั่วไป คอมพิวเตอร์ธุรกิจ การแนะแนว รัฐศาสตร์ มีการพัฒนาบุคลากรโดยการ
เข้าร่วมประชุมสัมมนา และการฝึกอบรม ลักษณะห้องสมุดไม่เป็นอาคารเอกเทศ การจัดภูมิทัศน์ ภายในห้องสมุด

คือมีแสงสว่าง อุดหนุน ความสะอาดที่ดี พื้นที่ในการใช้งานห้องสมุดไม่เพียงพอ มีที่นั่งอ่านสำหรับผู้ใช้บริการต่ำกว่า 100 ที่นั่ง เวลาทำการห้องสมุดในวันธรรมดาเปิด-ปิด ระหว่าง 8.00-16.30 ด้านงานเทคนิค บัณฑิตที่ห้องสมุดใช้ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ คือ ความสอดคล้องของหลักสูตรการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา ความต้องการของบุคลากรและนักเรียนภายในสถานศึกษา ทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหาจัดซื้อมากที่สุด คือ หนังสือวิชาการ หนังสือทั่วไป และหนังสือพิมพ์ ห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศ เพียงพอต่อความต้องการใช้ของบุคลากรและนักเรียน มีการจัดหมวดหมู่โดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ ใช้โปรแกรมห้องสมุดอัตโนมัติที่หลากหลาย มีการบำรุงรักษาทรัพยากรสารสนเทศโดยการซ่อมแซมทรัพยากรสารสนเทศที่ชำรุด ด้านงานบริการ ทรัพยากรสารสนเทศที่ถูกยืมจากห้องสมุดมากที่สุด คือ หนังสือ บริการห้องสมุดที่มีมากที่สุด คือ บริการยืม-คืน บริการสืบค้นข้อมูลออนไลน์มีการนำมาใช้ในห้องสมุดน้อย ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และบริการอินเทอร์เน็ตไม่สมบูรณ์เกิดปัญหาเป็นประจำ ไม่มีการนำระบบป้องกันทรัพยากรสารสนเทศสูญหาย (RFID) มาใช้

3. ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้บริหารมีความคิดเห็นโดยรวมด้านงานบริหาร ด้านงานเทคนิค และด้านงานบริการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง คือ ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่าห้องสมุดมีจำนวนทรัพยากรสารสนเทศเพียงพอ สถานที่ตั้งของห้องสมุดเหมาะสม แต่ห้องสมุดยังขาดการประชาสัมพันธ์การใช้ห้องสมุด ห้องสมุดมีหนังสือตรงต่อความต้องการใช้ของผู้ใช้บริการและทรัพยากรสารสนเทศสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษา เรื่องของเวลาในการเปิด-ปิด ให้บริการมีความเหมาะสม มีการจัดเก็บสถิติต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ

4. ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีมุมมองของปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุด โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยผู้บริหารมีปัญหาในการดำเนินงานด้านงานบริหาร ด้านงานเทคนิค และด้านงานบริการ อยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาที่พบคือ ความรู้ความเข้าใจในลักษณะงานห้องสมุดของผู้บริหาร การจัดสรรงบประมาณและบุคลากรไม่เพียงพอ การจัดทำสื่อสารสนเทศเพื่อเข้าห้องสมุดของครูและนักเรียนในสถานศึกษา ความสมบูรณ์ของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตและคอมพิวเตอร์ ในส่วนปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีปัญหาด้านงานบริหาร ด้านงานเทคนิค และงานบริการ อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ปัญหาที่พบคือ เรื่องของการจัดสรรงบประมาณของห้องสมุดไม่เพียงพอ จำนวนบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดหมวดหมู่หนังสือขาดแคลน และความสมบูรณ์ของเครือข่ายอินเทอร์เน็ตไม่พร้อมใช้งาน

อภิปรายผล

ผู้วิจัยศึกษารวบรวม ข้อมูล ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านงานบริหาร พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่มีนโยบายการบริหารงานที่กำหนดโดยหัวหน้างานห้องสมุดหรือบรรณารักษ์ คณะกรรมการบริหารห้องสมุด ประกอบด้วย หัวหน้างานห้องสมุด บรรณารักษ์ และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด อาจเป็นเพราะ ผู้บริหารสถานศึกษา ให้อิสระในการดำเนินงานห้องสมุดกับบุคลากร ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุขพิกุล พิสิฐฐานันท์ (2541) ที่พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ส่วนใหญ่ให้การสนับสนุนการดำเนินงานในการส่งเสริมงานห้องสมุดอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิดารัตน์ ธนกุลกิจ (2548) ซึ่งพบว่าผู้บริหารโรงเรียนสาธิตระดับมัธยมศึกษา ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ให้อิสระในการดำเนินงานห้องสมุดและเปิดโอกาสให้บรรณารักษ์มีส่วนร่วมในการวางแผนบริหารงานห้องสมุด สถานภาพของห้องสมุดพบว่า ห้องสมุด

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สุมิตรา สังฆมานนท์ (2528) พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่เป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อฝ่ายวิชาการ งบประมาณที่ได้รับในการดำเนินงานได้จาก งบประมาณจากหน่วยงานต้นสังกัด แต่ยังไม่เพียงพอในการดำเนินงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สาวิตรี พิทยาธรพิทักษ์ (2542) ซึ่งพบว่า การดำเนินงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี งบประมาณที่ได้รับจัดสรรไม่เพียงพอในการดำเนินงาน และ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญชลี อินตะนัย (2544) ที่พบว่า งบประมาณในการดำเนินงานห้องสมุดวิทยาลัย การอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาของเงินงบประมาณจากต้นสังกัด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรทิพย์ แจ่มสว่าง (2548) ที่พบว่า ศูนย์ข้อมูลห้องสมุดประชาชน ได้รับ งบประมาณร่วมกับห้องสมุดประชาชน คือ งบประมาณจากรัฐบาล และสอดคล้องกับงานวิจัยต่างประเทศของ ฮิท (Hecht, 1991) ที่พบว่าสภาพศูนย์สื่อการเรียนการสอนและห้องสมุดวิทยาลัยในเมืองปาร์คแลนด์ งบประมาณที่ได้รับนั้นยังไม่เพียงพอและต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุดวิทยาลัย และสอดคล้องกับงานวิจัยของ แม็คคาที (McCarthy, 1997) ศึกษาสภาพห้องสมุดโรงเรียนที่มีมาตรฐานห้องสมุดเป็นตัวกำหนดโดย ทำการศึกษาเกี่ยวกับห้องสมุดโรงเรียนในรัฐนิวอิงแลนด์ พบว่าห้องสมุดส่วนใหญ่ขาดการสนับสนุนด้านงบประมาณ บุคลากรห้องสมุดส่วนใหญ่ประกอบด้วยหัวหน้างานห้องสมุด ที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรีทาง บรรณารักษศาสตร์ เป็นเพราะบุคลากรที่ปฏิบัติงานห้องสมุดต้องมีความรู้ทางวิชาชีพบรรณารักษศาสตร์ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ละมุล อนุสตัย (2545) พบว่า ส่วนใหญ่บรรณารักษ์มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีทางบรรณารักษศาสตร์และบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ ด้านการพัฒนาบุคลากรของห้องสมุด ส่วนใหญ่ คือการเข้าร่วมประชุมสัมมนาและฝึกอบรม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ อัญชลี อินตะนัย (2544) ที่พบว่า ห้องสมุดวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่สนับสนุนให้ บุคลากรห้องสมุดเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการ เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความสามารถทางวิชาชีพบรรณารักษ์ และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มยุรา จันทรโรทัย (2547) ที่พบว่า ห้องสมุดสาขาวิทยาศาสตร์สุขภาพพัฒนา บุคลากรห้องสมุดโดยการฝึกอบรม การสัมมนา และเข้าร่วมประชุม ลักษณะของอาคารห้องสมุด พบว่า ส่วนใหญ่ไม่เป็นอาคารเอกเทศสอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อินตะนัย (2544) พบว่า ที่ตั้งห้องสมุดเป็นห้องที่รวมอยู่ในอาคารเรียน และสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มยุรา จันทรโรทัย (2547) และ ละมุล อนุสตัย (2545) ที่พบว่า ห้องสมุดส่วนใหญ่ไม่เป็นอาคารเอกเทศ เป็นลักษณะส่วนหนึ่งของอาคาร พื้นที่ใช้งานภายในห้องสมุด ไม่เพียงพอ ที่นั่งอ่านสำหรับผู้ใช้บริการต่ำกว่า 100 ที่นั่ง สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ มยุรา จันทรโรทัย (2547) พบว่า ห้องสมุดมีพื้นที่ที่จำกัด ไม่เพียงพอ ไม่สามารถขยายพื้นที่ได้ในอนาคต ด้านงานเทคนิค พบว่า ปัจจัยที่ห้องสมุดใช้ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศคือ ความสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของ สถานศึกษา ความต้องการของบุคลากรและนักเรียนในสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่าสถานศึกษาสังกัด สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา มีหลักสูตรการเรียนการสอนที่แยกตามสาขางาน ดังนั้นการจัดหา ทรัพยากรสารสนเทศจึงต้องสอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของสถานศึกษาเป็นสำคัญ สอดคล้องกับ ผลงานของ โชติกา ประพฤทธิกุล (2548) ที่พบว่าปัจจัยที่ใช้ในการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ คือ ความ สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอนของคณะและความต้องการของคณาจารย์ในการสอนและการวิจัย ทรัพยากรสารสนเทศที่จัดหาจัดซื้อมากที่สุด คือ หนังสือวิชาการ หนังสือทั่วไป และหนังสือพิมพ์ ห้องสมุดมี ทรัพยากรสารสนเทศเพียงพอต่อความต้องการของผู้ใช้บริการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุราภรณ์ จิตต์ พรหม (2546) ที่ทำการศึกษาวิจัยแนวโน้มการจัดบริการห้องสมุดในทศวรรษหน้าของสถานศึกษาประเภท อาชีวศึกษา พบว่า บรรณารักษ์มีความเชี่ยวชาญในเรื่องการจัดหาทรัพยากรสารสนเทศ จำนวนทรัพยากร

สารสนเทศเพิ่มมากขึ้นและห้องสมุดสามารถใช้ทรัพยากรร่วมกัน การจัดหมวดหมู่หนังสือส่วนใหญ่ใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ (DC) สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อินตะนัย (2544) พบว่า ห้องสมุดวิทยาลัยการอาชีพสังกัดกรมอาชีวศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่วนใหญ่จัดหมวดหมู่ทรัพยากรสารสนเทศโดยใช้ระบบทศนิยมดิวอี้ (DC) ห้องสมุดมีการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จุราภรณ์ จิตต์พรหม (2546) พบว่า ห้องสมุดสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในทศวรรษหน้าจะมีการนำเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้มากขึ้น โดยจะเน้นการเข้าถึงข้อมูลด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เครือข่ายอินเทอร์เน็ต มีการพัฒนาและจัดเครือข่ายห้องสมุดใช้ทรัพยากรร่วมกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ กัลยา ลูกรักษ์ (2548) พบว่าห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิค กรมอาชีวศึกษา ส่วนใหญ่มีการนำระบบห้องสมุดอัตโนมัติมาใช้ ด้านงานบริการ บริการที่ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่มีมากที่สุดคือบริการยืม-คืน ทรัพยากรสารสนเทศ เพราะบริการหลักของห้องสมุดทุกแห่งคือบริการยืม-คืน ซึ่งเป็นบริการหลักสำหรับจัดให้ผู้ใช้บริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชลี อินตะนัย (2544) และ ธิติรัตน์ ธนกุลกิจ (2548) พบว่า ในด้านงานบริการห้องสมุดทุกแห่งมีบริการยืม-คืน หนังสือ การสืบค้นข้อมูลออนไลน์มีการนำมาใช้ในห้องสมุดน้อย ระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์และบริการอินเทอร์เน็ตไม่สมบูรณ์ ไม่มีการนำระบบ RFID มาใช้ ซึ่งอาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดได้รับจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานห้องสมุดเพียงแค่อัดฉีดจัดซื้อทรัพยากรสารสนเทศ ทำให้ไม่มีงบประมาณในการที่จะบำรุงรักษาระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ และพัฒนาระบบสารสนเทศของห้องสมุดได้ และเนื่องจากระบบ RFID มีราคาสูงเมื่อเทียบกับงบประมาณที่ห้องสมุดได้รับจึงทำให้ไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีสารสนเทศห้องสมุดได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับงานวิจัยของ โชติกา ประพทธิกุล (2548) พบว่า ความรวดเร็วของระบบเครือข่ายเพื่อใช้ออนไลน์เกิดความล่าช้าในการใช้บริการ การป้องกันการสูญหายของทรัพยากรสารสนเทศมีปัญหาสูงอาจเป็นเพราะมีจำนวนผู้ปฏิบัติงานน้อยทำให้ดูแลได้ไม่ทั่วห้องสมุด

2. ความคิดเห็นของผู้บริหารต่อการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ด้านงานบริหาร ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานห้องสมุดด้านงานบริหารโดยรวมในเรื่องของการจัดสรรงบประมาณ จำนวนบุคลากร ขนาดของพื้นที่ ความเหมาะสมของสถานที่ตั้ง จำนวนครุภัณฑ์ จำนวนหนังสือ วารสาร และหนังสือพิมพ์ และมีการประชาสัมพันธ์การใช้ห้องสมุดมีความเพียงพอในระดับปานกลาง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติรัตน์ ธนกุลกิจ (2548) ที่พบว่าผู้บริหารมีการจัดสรรงบประมาณให้ห้องสมุด มีการวางแผนเกี่ยวกับบุคลากรที่จะปฏิบัติงานห้องสมุด สถานที่ตั้งของห้องสมุด มีจำนวนของหนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์เพียงพอ และมีการประชาสัมพันธ์การใช้ห้องสมุด นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก อุดมะโกศล (2543) ซึ่งพบว่าความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์ มีความคิดเห็นในด้านการบริหารห้องสมุดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยได้สนใจในการพัฒนางานห้องสมุดและสนับสนุนงบประมาณเพื่อพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดมากขึ้น ด้านงานเทคนิค ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานห้องสมุดด้านงานเทคนิคโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง พิจารณาเป็นรายข้อ ค่าเฉลี่ยสูงสุดเป็นเรื่องเกี่ยวกับห้องสมุดมีทรัพยากรสารสนเทศที่สอดคล้องกับหลักสูตรการเรียนการสอน และเพียงพอต่อผู้ให้บริการ มีการซ่อมแซมทรัพยากรสารสนเทศ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธิติรัตน์ ธนกุลกิจ (2548) ที่พบว่าผู้บริหารโรงเรียนสาธิต ระดับมัธยมศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ มีความคิดเห็นว่าโรงเรียนมีหนังสือที่ตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ มีการบำรุงรักษาซ่อมแซมหนังสือ ด้านงานบริการ ผู้บริหารส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่องานบริการโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เพื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือการอำนวยความสะดวกในการยืม-คืนทรัพยากรสารสนเทศ รองลงมา คือความเหมาะสมของเวลาเปิด-ปิดบริการ

การให้บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า การแนะนำการใช้ห้องสมุด และการรายงานสถิติต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้ผู้บริหารเห็นว่าผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดให้ความใส่ใจในการบริการผู้ใช้เป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธิติรัตน์ ธนกุลกิจ (2548) ที่พบว่าผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนสาธิต ในมหาวิทยาลัยของรัฐ ในด้านงานบริการว่าบรรณารักษ์ให้ความสำคัญในการบริการแนะนำการอ่าน บริการยืม-คืน บริการจัดทำคู่มือช่วยการค้นคว้า บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการแนะนำการใช้ห้องสมุด

3. ปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล พบว่า ผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีปัญหาในการดำเนินงานห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง ด้านงานบริหาร พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความรู้และเข้าใจลักษณะงานห้องสมุดของผู้บริหาร ซึ่งอาจเกิดจากผู้บริหารไม่เข้าใจลักษณะในการดำเนินงานห้องสมุด เมื่อดูสภาพความเป็นจริงงานห้องสมุดจะแตกต่างจากงานอื่น ๆ ในสถานศึกษา เช่นงานทะเบียน งานบุคลากร งานการเงิน จะมีหน้าที่ที่ต้องทำน้อยกว่างานห้องสมุด ซึ่งงานห้องสมุดจะมีงานหลัก ๆ 3 ด้านคือ ด้านงานบริหาร ด้านงานเทคนิค และด้านงานบริการ และในงานหลัก ๆ แต่ละด้านนั้นจะมีงานที่แยกย่อยไปอีก ซึ่งอาจเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ทำให้ผู้บริหารมีปัญหาในการเข้าใจรูปแบบและลักษณะของงานห้องสมุด ในส่วนปัญหาด้านงานบริหารของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด พบว่า ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การจัดสรรงบประมาณของห้องสมุดมีปัญหาสูงสุด ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมิตรา สังฆมานนท์ (2528) พบว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2528 ขาดงบประมาณในการซื้อหนังสือและครุภัณฑ์ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริสา กาญจนเกตุ (2541) พบว่า งบประมาณที่ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12 ได้รับไม่เพียงพอในการดำเนินงานห้องสมุด ผู้บริหารควรจัดให้เป็นนโยบายที่สำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียนในการที่จะสนับสนุนงบประมาณให้เพียงพอ ด้านงานเทคนิค พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ การจัดทำสื่อเข้าห้องสมุดโดยครูในสถานศึกษา อาจเป็นเพราะว่าครูในสถานศึกษามีภาระในชั่วโมงสอนมาก และรับผิดชอบในงานด้านอื่น ๆ ซึ่งทำให้ไม่มีเวลาในการจัดทำสื่อเพื่อเข้าห้องสมุด ส่วนปัญหาด้านงานเทคนิคของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด ปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ จำนวนของบุคลากรที่ทำหน้าที่จัดหมวดหมู่หนังสือ มีปัญหาสูงสุด อาจเป็นเพราะว่าห้องสมุดส่วนใหญ่มีผู้ปฏิบัติงานห้องสมุดคือ หัวหน้างานและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุด ซึ่งหัวหน้างานห้องสมุดต้องทำหน้าที่สอนในบางรายวิชาและต้องทำงานอื่น ๆ ควบคู่ไปกับงานประจำด้วย จึงทำให้ไม่มีเวลาในการทำหน้าที่ในการจัดหมวดหมู่หนังสือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุริสา กาญจนเกตุ (2541) และมยุรา จันทรโรทัย (2547) พบว่า จำนวนบุคลากรในการปฏิบัติงานห้องสมุดไม่เพียงพอ ควรเพิ่มจำนวนบุคลากร และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สมนึก อุดมะโกนิน (2543) ซึ่งพบว่าครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา ในจังหวัดบุรีรัมย์ ต้องทำงานด้านอื่น ๆ ด้วย ทำให้ไม่มีเวลาทำงานห้องสมุดเพียงพอ ห้องสมุดโรงเรียนยังขาดแคลนบุคลากรในการปฏิบัติงานและบรรณารักษ์ต้องทำงานด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ด้านงานบริการ พบว่า ผู้บริหารมีปัญหาในการบริหารงานห้องสมุดโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อเฉลี่ยที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความสมบูรณ์ของระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ในส่วนปัญหาด้านงานบริการของผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ปัญหาของคอมพิวเตอร์ไม่อยู่ในสภาพดีพร้อมใช้งาน ซึ่งปัญหาที่พบทั้งจากมุมมองของผู้บริหารและผู้ปฏิบัติงานห้องสมุด มีความเห็นสอดคล้องกันในด้านของเทคโนโลยีสารสนเทศทั้งสิ้น อาจเป็นเพราะว่า สถานศึกษาได้รับงบประมาณที่จำกัดใน

การจัดซื้อครุภัณฑ์ประเภทคอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอ และอาจไม่มีบุคลากรที่มีความรู้ในการดูแลรักษาเกี่ยวกับระบบสารสนเทศ จากปัญหาที่พบดังกล่าว สอดคล้องกับงานวิจัยของ มยุรา จันทรโรทัย (2547) และ กัลยา ลูกรักษ์ (2548) พบว่า คอมพิวเตอร์ไม่เพียงพอในการให้บริการ คอมพิวเตอร์และอุปกรณ์ที่เสียหายไม่ได้รับการแก้ไขในทันที และไม่มีอาจารย์ที่มีความรู้ในด้านคอมพิวเตอร์ประจำห้องสมุด และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุไลมาน (Sulaiman, 1998) ที่พบว่าห้องสมุดโรงพยาบาลและห้องสมุดทางการแพทย์ในกรุงริยาร์ด ควรนำเทคโนโลยีสารสนเทศและคอมพิวเตอร์มาให้บริการในห้องสมุด

ข้อเสนอแนะ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัย พบว่า ห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ควรพิจารณาและปรับปรุงการดำเนินงานห้องสมุด ดังนี้

ด้านงานบริหาร 1) กระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ควรเร่งดำเนินการในด้านของนโยบายในการปฏิรูปห้องสมุดสถานศึกษาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาอย่างรวดเร็วที่สุด เนื่องจากในปัจจุบันห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ไม่ได้รับการดูแลพัฒนาปรับปรุงห้องสมุดอย่างจริงจัง จึงทำให้ไม่สามารถก้าวตามหรือเทียบเท่ากับห้องสมุดของวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัยได้ 2) สถานศึกษาต้องจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอต่อการดำเนินงานห้องสมุด และให้หัวหน้างานห้องสมุดมีส่วนร่วมในการจัดสรรงบประมาณร่วมกับคณะผู้บริหาร หรือคณะกรรมการบริหารสถานศึกษา 3) สถานศึกษาควรเพิ่มจำนวนบุคลากรห้องสมุดที่มีความรู้ความสามารถทางด้านบรรณารักษศาสตร์และเหมาะสมกับงานด้านต่าง ๆ ในห้องสมุด เพื่อให้ห้องสมุดสถานศึกษาได้คุณภาพและตรงตามเกณฑ์มาตรฐานห้องสมุด 3 ดี ของสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) ห้องสมุดสถานศึกษาควรมีความร่วมมือกันในการวางระบบงานห้องสมุดให้เป็นไปในรูปแบบเดียวกัน เช่นเดียวกับห้องสมุดในระดับอุดมศึกษา ซึ่งจะช่วยให้ช่วยประหยัดงบประมาณ และเกิดเครือข่ายห้องสมุดของสถานศึกษา 5) สถานศึกษาควรมีการส่งเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานห้องสมุดไปอบรมเพิ่มเติมความรู้ในด้านการปฏิบัติงานห้องสมุดที่สมาคมห้องสมุด หรือส่งเข้าร่วมประชุมสัมมนาเพื่อเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์ในการทำงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ด้านงานเทคนิค 1) สถานศึกษาควรกระตุ้นให้ครูและนักเรียนในสถานศึกษาจัดทำสื่อสไลด์ทัศน์เพื่อเข้าห้องสมุดให้มากขึ้น ซึ่งสื่อต่าง ๆ เหล่านี้ถือเป็นนวัตกรรมอย่างหนึ่งและสามารถนำไปใช้ได้กับการเรียนการสอนหรือแม้แต่ใช้เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษา 2) ห้องสมุดควรมีระบบป้องกันการสูญหายของทรัพยากรสารสนเทศหรือระบบ RFID

ด้านงานบริการ 1) ห้องสมุดควรมีการประชาสัมพันธ์ห้องสมุด เช่น จัดทำเว็บไซต์ห้องสมุด คู่มือแนะนำห้องสมุดและป้ายประกาศข่าวเกี่ยวกับห้องสมุด 2) ห้องสมุดควรต้องเพิ่มจำนวนคอมพิวเตอร์ที่มีคุณภาพพร้อมใช้งาน สำหรับการให้บริการอินเทอร์เน็ตและสำหรับสืบค้นข้อมูลออนไลน์ ให้เพียงพอต่อความต้องการใช้ของผู้ใช้บริการ 3) ห้องสมุดควรมีบุคลากรที่ทำหน้าที่ดูแลระบบคอมพิวเตอร์และเครือข่ายโดยเฉพาะ เพื่อให้พร้อมใช้งานและไม่เกิดปัญหามีคอมพิวเตอร์แต่ไม่สามารถใช้งานได้ แต่ถ้าสถานศึกษาไม่สามารถมีได้ สถานศึกษาควรขอความร่วมมือจากสถานศึกษาอื่น ๆ ที่สามารถให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องของการดูแลระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ ซึ่งจะเป็นการช่วยลดต้นทุนในเรื่องของงบประมาณ และยังเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกันของสถานศึกษาในสังกัดเดียวกัน 4) ห้องสมุดควรจัดกิจกรรมส่งเสริมในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับผู้ใช้บริการไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของมารยาทการเข้าใช้บริการ ความรู้ความเข้าใจในการใช้บริการ หรือกิจกรรม

ส่งเสริมการอ่านต่าง ๆ เพื่อให้ผู้ใช้บริการเกิดความรู้สึกริ่อยากเข้าใช้บริการห้องสมุด 5) ห้องสมุดควรมีความร่วมมือในการยืมและใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันระหว่างห้องสมุด ในรูปแบบเดียวกับ PULINET ThaiLis หรือ SchoolNet เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนการใช้ทรัพยากรสารสนเทศที่ขาดแคลนและลดปัญหาทรัพยากรสารสนเทศไม่เพียงพอ

สำหรับข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป 1) ควรศึกษาพฤติกรรมการใช้ห้องสมุดของนักเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ที่มีผลต่อการปฏิบัติงานของบรรณารักษ์ 2) ควรศึกษาในด้านความร่วมมือกันในการพัฒนาระบบห้องสมุดอัตโนมัติของสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 3) ควรศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่มีผลต่อการพัฒนาห้องสมุดสถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา 4) ควรศึกษาในเรื่องความเป็นไปได้ในการร่วมมือกันในการพัฒนาเครือข่ายห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). การศึกษาสภาพการอ่านของนักเรียนและการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่านในโรงเรียน. กรุงเทพฯ : กรมวิชาการ.
- กัลยา ลุกรักษ์. (2548). การศึกษาการดำเนินงานเพื่อพัฒนาห้องสมุดวิทยาลัยเทคนิคกรมอาชีวศึกษาให้เป็นห้องสมุดเทคโนโลยี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- จุราภรณ์ จิตต์พรหม. (2546). แนวโน้มในการจัดบริการห้องสมุดในทศวรรษหน้าของสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษา. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรอุตสาหกรรมมหาบัณฑิต สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง.
- ธิดารัตน์ ธนกุลกิจ. (2548). การดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียนสาธิต ระดับมัธยมศึกษาในมหาวิทยาลัยของรัฐ. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สมนึก อุตมะโกดิน. (2543). ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดโรงเรียน ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนครูบรรณารักษ์ และครูอาจารย์ในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดบุรีรัมย์. วิทยานิพนธ์บริหารการศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สาวิตรี พิทยารพิกษ์. (2542). ปัญหาการดำเนินงานห้องสมุดของครูบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- สุขพิกุล พิสิฐพันธ์. (2541). ความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ในการสนับสนุนการดำเนินงานห้องสมุด. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สุมิตรา สังฆมานนท์. (2528). การศึกษาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในการปฏิบัติงานห้องสมุดของบรรณารักษ์ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 11 ปีการศึกษา 2528. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒมหาสารคาม.
- สุริสา กาญจนเกตุ. (2541). ปัญหาและแนวทางการพัฒนาการบริหารงานห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 12. วิทยานิพนธ์การบริหารการศึกษามหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.
- อัญชลี อินตะนัย. (2544). การศึกษาเปรียบเทียบสภาพห้องสมุดวิทยาลัยการอาชีพ สังกัดกรมอาชีวศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กับมาตรฐานห้องสมุดสถานศึกษา สังกัดกรมอาชีวศึกษา พ.ศ. 2536. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- McCarthy, C.A. (1997). A reality check : The challenges of implementing information power in school library media programs. *School Library Media Quarterly*, 25 (4), 1-10.
- Sulaiman, Al-Ogla. (1998). A study of hospital and medical libraries in Riyadh of Saudi Arabia. *Bullentin of the Medical Library Association*, 86 (1), 57-62.